

מיה שביט ומקהלת העפרוני
משירת העשבים לניגון של רועה

עטרה איזקסון

אֲדִירָא

הסדרה למוזיקה וספרות

עורך הסדרה:
פרופ' אבי אלקיים

חברי המערכת:
ד"ר עטרה איזקסון
ד"ר הילה טמיר אוסטרובר

מיה שביט ומקהלת העפרוני

משירת העשבים לניגון של רועה

עטרה איזקסון

הוצאת אֶדְרָא

Maya Shavit and the Efroni Choir

From the Song of the grass to the hymn of the shepherd

Atara Isaacson

עיצוב העטיפה: **אבי אלקיים**

על העטיפה: מיה מנצחת על מקהלת העפרוני ומקהלת הנערות סאווא משפרעם (2007).
באדיבות רחוב חדאד ואווה דה־מאיו אקריש

השימוש בתמונות בספר זה הוא על פי סעיף 27 לחוק זכויות יוצרים. אנו מכבדים זכויות יוצרים ועושים מאמץ לאתר את בעלי הזכויות של תמונות אלו. אם אתם בעלי זכויות היוצרים, אתם רשאים לפנות אלינו ולבקש לחדול משימוש בו, באמצעות כתובתנו באינטרנט: <http://www.poetry.org.il>

מסת"ב: 978-965-7876-00-8 ISBN:

© כל הזכויות על חומרי הגלם, הסרטונים והראיונות עם מיה שביט שמורות למשפחת שביט:

ורד שביט וענבל לוטם

shavifamily2021@gmail.com

shavifamily2022@gmail.com

© זכויות היוצרים על הספר שמורות לכותבת ד"ר עטרה איזקסון atara.isaacson@biu.ac.il

© כל הזכויות שמורות להוצאת אֶדְרָא, תל אביב ולמחבר

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי – אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת מאת בית ההוצאה לאור שתיתן מראש ובכתב.

נדפס בישראל תשפ"ו – 2025

© Copyright 2025 by Idra Publishing

Idra Press <IdraPublisher@gmail.com>

<http://idra.org.il/>

סידור, עימוד, לוחות והדפסה: **א. אורן הפקות דפוס בע"מ**, שד' רוטשילד 109, תל אביב

בְּכֹל פַּעַם שְׁאֲנִי מִנְגֵן
מִשְׁהוּ בִּי מִתְנַגֵּן:
זֹאת הַדְרָךְ שְׁלִי
לְשִׁיר אֶת עֲצָמִי
לְעֲצָמִי.

בְּכֹל פַּעַם שְׁאֲנִי מִתְאַהֵב
מִשְׁהוּ בִּי מְסָרֵב:
זֹאת הַדְרָךְ שְׁלִי
לְהוֹהִיר אֶת עֲצָמִי
מִעֲצָמִי.

בְּכֹל פַּעַם שְׁאֲנִי שָׂר
מִשְׁהוּ בִּי נִשְׁבֵּר:
זֹאת הַדְרָךְ שְׁלִי
לְתֵת לְךָ אֶת עֲצָמִי
עַד מְקוֹר.

נתן זך / יוני רכטר

מיה שביט (1935-2021)

תוכן העניינים

11	פתח דבר
15	פרק ראשון: מיה שביט – קורות חייה, דמותה ופועלה
34	פרק שני: מקהלות ילדים ונוער בישראל
36	פרויקטים יוצרים שינוי
37	מלחינים כותבים למקהלות
48	חוברות קולות צעירים
78	פרק שלישי: עבודה יצירתית עם מקהלות נוער
78	משמעות השירה המשותפת
80	העפרוני – מחזון למעשה
107	בוגרי העפרוני ועמיתים מספרים
130	פרק רביעי: חלונות פתוחים לרווחה – יצירות ושירים
130	א. קנונים
131	1. בָּטָן בָּטָן – פניה ברגשטיין / יחזקאל בראון
133	2. רוח רוח – מרים ילן-שטקליס / יחזקאל בראון
135	3. שלש מרמיטות – נתן אלתרמן / יחזקאל בראון
136	4. שאו זמרה, מתוך י"ח קנונים על פסוקי תהילים / יחזקאל בראון
138	5. קנון מתקופת הבארוק / ג'ובאני ג'קומו גסטולדי
140	6. הכוכבים – לאה גולדברג / אייל באט
142	ב. שירי מלחינים ישראלים
142	7. שיר המונחים – אספרסיוני מוזיקלי / מרי אבן אור
144	8. תפילת גשם / לוי קיפניס, יצחק אדל
147	9. יפִי בחופש הגדול / ע. הלל, יחזקאל בראון
150	10-11. מרפסות, דוד שמש ואנטנה גם / ע. הלל, סשה ארגוב
152	12. קולות של אורנים: חמישה שירי הייקו / ערן דינור
154	13. רחל / רחל, יהודה שרת
157	14. המו גלים (למקהלת ילדים או נשים בארבעה קולות) / מנחם ויזנברג
160	15. כחומר ביד היוצר – פיוט ליום הכיפורים / יוני רכטר
163	16. המשתה / נתן אלתרמן, משה רסיוק

164	17. הגדה / טקסט מתוך ההגדה, ערן דינור
168	18. טווס זהבי / ח. נ. ביאליק, יחזקאל בראון
170	19. סיפור יונה (אופרה) / מן המקורות, אנדרה היידו
173	20. כינורו של דוד למקהלת ילדים ותזמורת / יחזקאל בראון
177	21. הצרצר והנמלים / סשה ארגוב
178	22. חלב רותח / אנדה עמיר פינקרפלד, אורי גבעון
180	23. העיר משחקת מחבואים מתוך "ירושלים 1967" / יהודה עמיחי, צבי אבני
181	ג. בין תרבויות ובין אמנויות
182	24. שיר עם רוסי
186	25. 'מלגניה' מתוך ארבעה שירי לורקה / א. ראוטווארה
191	26. שיר לילה (ציוצי ציפורים) מתוך 'בואו נעשה אופרה' / בנג'מין בריטן
192	27. Old Abram Brown – צעדת אבלים / בנג'מין בריטן
193	28. הקוקיה / בנג'מין בריטן
194	29. קנטטה מס' 4 / י. ס. באך
200	ד. שירי עדות ומסורות בישראל
203	30. קריה יפהפייה / זכריה אלדהארי, לחן עממי תימני
205	31. יעלה יעלה / ר' ישראל נג'ארה
206	ה. עיבודים שנוצרו על-ידי המקהלה
206	32. ארבעה שירי חליל
215	33. שיר ערש עולמי
227	34. שירת העשבים / נעמי שמר (על פי ר' נחמן מברסלב)
231	35. אני חבצלת השרון / שיר השירים, שם-טוב לוי
232	36. סנייל (חילזון) / ג'ון דרינקוטר, מיקלוש קוצ'אר

235. פרק חמישי: סיכום ומסקנות

245. אחרית דבר

249. תודות

251. נספחים

251. נספח 1: קונצ'רטו ופרויקטים נבחרים של מקהלת העירוני

252. נספח 2: קישורים לסרטונים, הופעות והקלטות

254. נספח 3: דוגמה למחווה הערכת ביצוע של מקהלות

254. נספח 4: תוכנית הסמינר השנתי למנצחי מקהלות ביד השמונה

255. מפתח

פתח דבר

ספר זה מסכם יותר משלושים שנות עבודה חינוכית מוזיקלית של מנצחת מקהלות הילדים מיה שביט (1935-2021). מיה יסדה את מקהלת העפרוני, מקהלת ילדים ונערות מעמק חפר, בשנת 1980, וניהלה אותה במשך כ-33 שנה. במסגרת עבודתה המקלה פיתחה מיה שיטת עבודה ייצירתית ייחודית ללימוד, הכרה והנגשה של חומרים מוזיקליים באמצעות שילוב מוזיקה ואמנויות אחרות. במהלך שנות עבודתה נעשה מעט מאוד תיעוד של דרך עבודתה הייחודית עם המקלה. חלק גדול מעבודתה המשותפת עם יעקב אבנט, חלוץ איסוף החומרים לספר זה, ועם יעל טילמן בוגרת העפרוני, היה שחזור של חומרים מרתקים שמיה ביצעה עם מקהלת "בת-קול" מהקונסרבטוריון הישראלי למוזיקה בתל אביב בניצוחה של ענת מורג, והם צולמו לצורך תיעוד תהליכי העבודה הייצירתית. הספר מיועד למוזיקאים, מנצחי מקהלות, מורים למוזיקה וזמרים, חובבי מוזיקה ושיר, לבוגרות מקהלת העפרוני, למשפחתה של מיה, לכל מי שיש בליבו אהבה לשירת מקהלה ורוצה להתוודע לרכי הפעלה ייצירתיות של השרים. מוצגים בו תהליכים ומגמות במוזיקה הישראלית, ראיונות עם מלחינים, קישורים להקלטות של חזרות ושל יצירות, כתבי יד ופרטיטורות של יצירות ישראליות למקהלה, מידע על פעילות מקהלת העפרוני ופרטים ביוגרפיים שנדלו מפה לאוזן אודות פועלה של מיה שביט. מקהלת העפרוני הוזמנה להשתתף באינספור טקסים ומופעים, וביניהם טקסי קבלת פרס נובל לשלום של יצחק רבין ושמעון פרס, הופעה של כמה מבנות העפרוני עם עפרה חזה, טקסי זיכרון ממלכתיים ביד ושם ובמשואות יצחק, הופעות במשכן לאמנויות הבמה, בתוכניות רדיו וטלוויזיה כדוגמת "על הדשא" עם אליהו הכהן, ועוד.

בספר חמישה פרקים: הפרק הראשון מתאר את תולדות חייה של מיה, חזונה ופעילותה רבת השנים; הפרק השני מתאר את הפרויקטים החשובים שהקימה שירת את העפרוני ומשמשים עד היום השראה ותכנים למקהלות ילדים בארץ; הפרק השלישי מתאר את היתרונות בשירת מקהלה ואת העבודה הייצירתית עם מקהלות נוער; הפרק הרביעי מציג יצירות ושירים בסגנונות שונים (קנונים, שירים ישראליים, שירי עדות, שירים מתרבויות שונות) על פי שיטת העבודה המיוחדת של מיה, והפרק החמישי מסכם את שיטות עבודתה עם דוגמאות להקנייתה ולהפעלתה. השתדלתי להיות נאמנה למקור ולצטט ככל

שניתן מדבריה של מיה, כך שניתן יהיה ליישם את גישתה מעיון בפעילויות המוצעות גם על יצירות חדשות. בגרסתו הדיגיטלית של הספר משובצים קטעי וידאו, קישורים להופעות, כ-112 עדויות וראיונות, סיפורים נדירים אודות בני משפחתה, שיחות מצולמות עם מומחים, מלחינים ויוצרים. הספר אינו רק כלי עזר מתודי; ניתן באמצעותו להתוודע לחזונה, לדרכה הייחודית ולאישיותה של מנצחת מקהלות מהמובילות בישראל. זהו צוהר למפעל חיים ששינה במובנים רבים את הנוף המוזיקלי בישראל מחיי התרבות בקיבוץ של שנות החמישים ועד היום.

מיה היתה מורתי באקדמיה למוזיקה בירושלים בשנות השמונים. היא ליוותה אותי (כמו רבים נוספים) כמנצחת מקהלת בית ספר "ירעות" לאומנויות בחיפה, ושבה בשנותיה האחרונות, לפני פרישתה, ללמד במחלקה למוזיקה באוניברסיטת בר-אילן כמרצה בקורס מקהלות ילדים. כתבתי וערכתי ספר זה בהשתאות, קיל ורעדה, ומתוך ידיעה שזו היתה משאלתה של מיה – רצון לחלוק את אוצרותיה עם רבים. בלוויה שלה בקיבוץ מעברות נאמרו מילים בהייקו, במונולוג, בדמע ובגעגוע למשהו גדול שהלך מאיתנו. שירת נערוּתיה מילאה את עלוות העצים:

גְבוּהָ, מְעַל הַמְגֵדְלִים,
הַיּוֹנָה פּוֹרֶשֶׁת כָּנָף,
הַיּוֹנָה דוֹאָה בְּמִרְחָב
וְעֵינֶיהָ כְּלוֹת.

גְבוּהָ,
כְּמוֹ הָעֲנַבְלִים,
עִם עֲלוֹת הַיּוֹם
הִיא הוֹמָה,
וְעַם רֵדַת לַיִל, בְּדַמְמָה,
אֶבְרוֹתֶיהָ קְלוֹת.

הַלְאָה, הַלְאָה,
עַל הַמִּים מִרְחֶפֶת,
עוֹד הִיא מְחַכֶּה.
גְבוּהָ מְעַל הָרִי גְלִבְעָה,
מְעַל הָעֲנָנִים
הַדֶּרֶךְ אֶרְפָּה...

איש לא ניצח על הקולות; לא היה צורך. היה בליבה של מיה חלום אחד מתמשך שהניע אותה ללכת קדימה, להטמיע את השיר שבלב הלאה. עמדו שם ילדים צעירים, הוריהם וחברי הקיבוץ שנולדה וגדלה בו, מנצחי מקהלות מרחבי הארץ, מפקחות, מורים ומורות למוזיקה ואצל כולם גרעין השראה שזרעה בהם, כשנתנה ל"כל רועה ורועה ניגון מיוחד משלו".

